

Martijn J. Adelmund

Mysteries in Nederland
Amsterdam

A.W. Bruna Uitgevers B.V., Utrecht

*Voor Jürgen
en mijn Amsterdamse vrienden*

Voorwoord

Amsterdammers zijn een eenkennig, en bij tijd en wijle erg chauvinistisch volkje.

Niet zelden heeft de Amsterdammer het over ‘provincialen’, als het gaat om niet-inwoners van de hoofdstad en veel stadsgenoten verlaten hun geliefde Mokum nooit. Waarom zouden ze ook: deze wereldstad heeft toch álles te bieden?

In zekere zin moet ik de chauvinisten gelijk geven – dat blijkt wel na het samenstellen van dit mysterieuze boek: Amsterdam is werkelijk een mini-universum in één stad verenigd. Niets aards... of hemels, of hels is onze hoofdstad vreemd, en zelfs het eeuwige vagevuur siddert tussen de grachtengordels en in de buitenwijken. Zo is er maar weinig zo aards als de vleselijke lusten op de Walletjes; er is niets zo hemels als de Maagd Maria (ze verscheen maar liefst zesenvijftig maal in Amsterdam); en de Duivel zou hoogstpersoonlijk schaatsen op de grachten en het IJ.

U merkt het al: ik ben niet normaal. Mijn blik is sepia gekleurd, besmet met het verhalenvirus. Ik ben zo iemand die in nog wonderen gelooft, die occulte geheimtaal denkt te zien in graffiti en watermonsters verwacht in elke stin-

kende gracht. Niet omdat ik ook werkelijk van dit alles overtuigd ben, maar gewoon omdat ik vind dat de wereld een mooiere plaats is met deze verhalen.

Naast verhalen over het bovennatuurlijke vindt u in deze bundeling ook misdaadverhalen en lokale geschiedenis – al het opmerkelijke dat de moeite waard is om door te vertellen.

U leest in dit boek over de verdwenen lijken van maffia-baas Holleeder, de mysterieuze ‘mannen in witte pakken’ na de Bijlmerramp en over Schiphols grootste diamantroof ooit; over de Duivel, de Vliegende Hollander en de heks Meyns Cornelis van Purmerend.

In *Mysteries in Nederland – Amsterdam* probeer ik u te verleiden om mijn gekleurde blik te delen en op een spannende, nieuwe manier naar uw hoofdstad te kijken. U zult zien dat het vreemde, lugubere en wonderbaarlijke dichterbij is dan u denkt en vaak veel geloofwaardiger dan u kon vermoeden.

Martijn Adelmund
Utrecht, april 2007

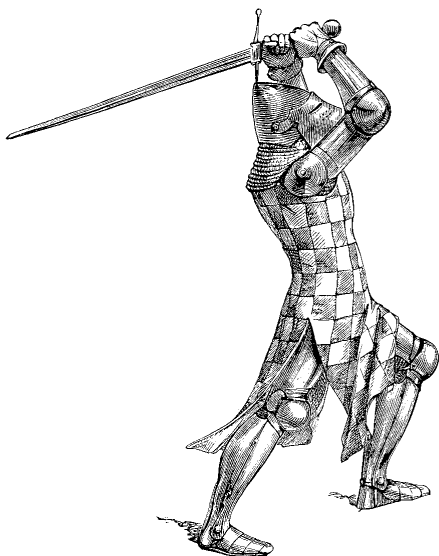
1 *Het begin van Amsterdam*

*A*msterdam, zo zou u zeggen, bestaat al sinds de prehistorie. Maar feitelijk begint de geschiedenis van onze hoofdstad pas kort na het jaar 1200. Toen werd dit moerassige gebied vanuit de Utrechtse regio stukje bij beetje ontgonnen. Volgens de ontstaanslegende heeft de Utrechtse bisschop Koenraad de stad gesticht als eerbetoon aan ene Wolfger, die meteen de eerste bewoner werd. Afstammelingen van Wolfger werden later 'De heren van Aemstel'.

EEN PLEK AAN DE AMSTEL, DE 13e EEUW, DOOR OVERLEVING BEKEND – Op de eerste stadszegel van Amsterdam zijn twee personen en een hond te zien. Volgens de overlevering zijn zij verantwoordelijk voor de stichting van Amsterdam. Een van de twee personen in de kogge is Koenraad, bisschop van Utrecht. Doordat graaf Egbert uit de gratie was gevallen, had Koenraad opeens de macht over de Friese landen gekregen. Incognito ging Koenraad met een bootje naar Friesland om daar poolshoogte te nemen. Tijdens de reis verandert het weer opeens en het sloopje van Koenraad zinkt vlak voor de kust van Stavoren. Koenraad kan de wal bereiken, waar hij wordt opgewacht door een bende ruwe kerels. Zij hadden gezien hoe het sloopje

zonk en hoe Koenraad had gevochten voor zijn leven, maar hadden geen hand uitgestoken. Argwanend werd hij bekeken door de Friezen. Zij hadden van de machtsovername gehoord en waren daar niet blij mee. Keizer Karel had hen namelijk het voorrecht geschonken dat slechts een Friese edelman over hen zou regeren. Ze zagen Koenraad aan voor een Utrechtse spion.

Hij werd bij kop en kont gepakt en zijn handen en voeten werden gebonden. Daarna werd hij in een oude kogge gesmeten, die aan de kade lag te verrotten. Het touw werd losgemaakt en de kogge kreeg een stevige zet. De oude boot dreef in de richting van het nog steeds woelige water. Toen kwam er uit de menigte een jongen tevoorschijn. Hij was het niet eens met de gang van zaken en sprong de kog-

ge achterna. Na een paar slagen was hij bij de boot en hees zich erin. Ook zijn hond, die hem achterna was gezwommen, werd aan boord geholpen. Snel bevrijdde de jongen de bisschop, stak een spaan door het roergat en wist de boot onder controle te krijgen.

Ze probeerden zo goed en zo kwaad als het kon koers te zetten naar Muideren, om daar via de Vecht, Utrecht te bereiken. Door het dikke wolkenpak was geen ster te zien, wat het navigeren bemoeilijkte. Toen het weer lichter begon te worden, zagen de mannen een monding van een vrij brede stroom. Ze beseften dat ze toch niet de juiste koers hadden gevaren, maar besloten toch aan land te gaan. Met vaste grond onder de voeten stelde de jonge Fries zich aan Koenraad voor als Wolfger. Koenraad bood Wolfger uit dankbaarheid een goede baan aan, maar Wolfger besloot te blijven waar ze aangespoeld waren en zich daar als visser te vestigen.

Hierop voorspelde Koenraad, dat op die plek een stad zou ontstaan die over de hele wereld vermaard zou worden en ooit de kroondraagster van Europa zou worden.

De Heren van Aemstel spelen vanaf het begin van de 12e eeuw een leidende rol in Amstelland. Zij stammen waarschijnlijk af van Wolfger. In 1105 wordt Wolfger voor het eerst genoemd (als de 'scultetus', schout, van Amestelle). In 1126 wordt hij Wolfger van Amestelle (Amstelland) genoemd. Hij stierf in het jaar 1126.

2 *De route van Agatha Loen*

*A*msterdam wordt ook wel 'Mirakelstad' genoemd. Deze kwalificatie ontleent Amsterdam aan het feit dat het een oude bedevaartsplaats is, waar al sinds de middeleeuwen een wonder of mirakel wordt geëerd. Hierover kunt u lezen in Het mirakel van Amsterdam. Deze verering leeft nog steeds en heeft sinds het einde van de 19e eeuw vooral gestalte gekregen via de jaarlijkse Stille Omgang, ofwel de route van Agatha Loen. De Omgang volgt een eeuwenoude route die in 1881 werd herontdekt door Joseph Lousbergh...

HET HUIDIGE WATERLOOPLEIN, EEN ZONDAG IN 1881, DOOR ONZE VERSLAGGEVER – Carel Elsenburg, textielhandelaar, haastte zich zo snel hij kon langs het water van de Houtgracht, naar de Mozes-en-Aäronkerk. Hij had er afgesproken met zijn vriend Joseph. Tegen de grijze Amsterdamse lucht pronkte het beeld van de Heilige Franciscus, herkenbaar op het voorportaal, met zijn hand geheven. Hij kon er niets aan doen, ook al was hij laat, hij moest er even halt houden. Hij had zich altijd afgevraagd waar Franciscus nu naar wees, daar verderop in de stad. Binnen, bij het barokke Franciscusaltaar links in de kerk, zag hij zijn vriend al zitten: Joseph Lousbergh, zakenman

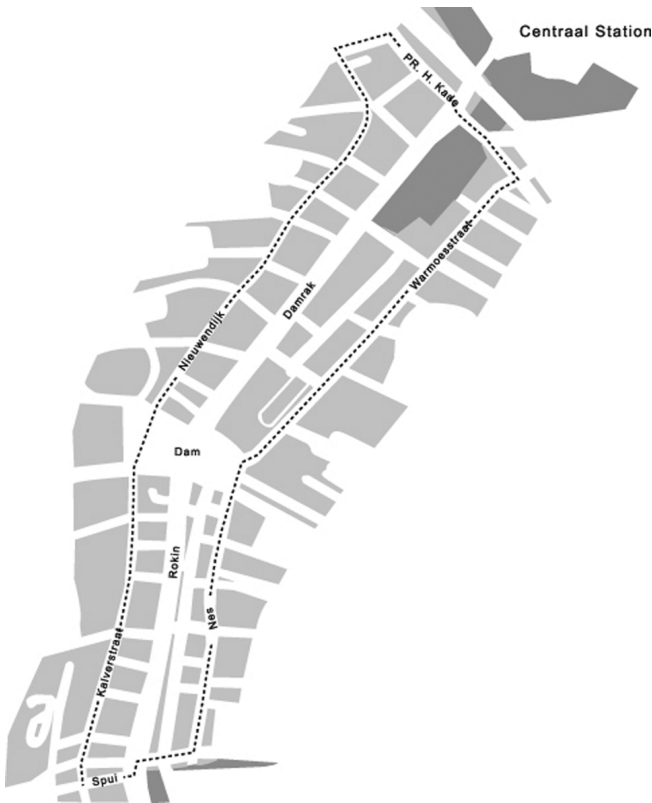
en zijn broeder in de lekenorde van St. Franciscus. Hij ge-
baarde naar zijn hoofd: 'Je hoed!'

Carel nam beschaamd zijn hoed af en nam plaats naast
zijn vriend.

'Heb je het bij je?' fluisterde Carel.

Joseph knikte.

Joseph had al meermalen gezinspeeld op het manuscript
dat hem in handen was gekomen, dat hem al meer dan een
jaar in zijn ban hield: de route van Agatha Loen. Hij had

de route al eens met hem gelopen, vanaf de Kalverstraat naar de Prins Hendrikkade, over de Warmoesstraat en door de Nes om het Rokin terug naar de Kalverstraat. Het had hem door delen van zijn geliefde stad gebracht waar een gerespecteerde heer zich beter niet vertoonde, de Warmoesstraat bijvoorbeeld. Maar het was voor een nobel doel. De tekst van Agatha Loen, een 91-jarige Amsterdamse van goede komaf, beschreef de paapse processie die sinds 1578 verboden was en sindsdien vergeten was geraakt. Nu had hij het in handen: een bruin stuk papier met daarop een zwierige, handgeschreven tekst. De woorden waren maar moeilijk te lezen. Alleen de datering was duidelijk: 16 december 1651.

Start- en eindpunt was ‘De Heilige Stede’, een huis aan de Kalverstraat waar zich een heus Godsmirakel had afgespeeld.

Toen opeens doorzag hij het: de plaats waar Franciscus naar wees...

Het was geweldig.

Daar, in de kerk voor het Franciscusaltaar, werd het Carel opeens heel erg duidelijk wat hij moest doen.

‘Ik doe mee,’ zei hij.

‘Je moet me laten meelopen de volgende keer.’

En zo gebeurde het. Carel en Joseph begonnen ‘de omme-gang’, een jaarlijkse ingetogen bedetocht door de straten van Amsterdam. Via de eigen kennissenkring probeerden zij meer Amsterdamse katholieken voor de oude mirakeldevotie te interesseren. Langzaamaan ontstond zo een min of meer vaste groep van enkele tientallen deelnemers, allen mannen. Ruim tien jaar later bestond de route nog steeds. Rond die tijd kwam, vanwege het nadrukkelijk zwijgen door de deelnemers, de term ‘stille omgang’ in zwang.

Onder die naam lopen er nog steeds elk jaar in maart honderden gelovigen en niet-gelovigen uit heel Nederland de route van Agatha Loen.

Saillant detail: de verloren herdenkingsstenen in de Waterloopleinkerkerk.

Ik kwam in e-mailcontact met de heer Stoffels uit Best, die met de opzienbarende mededeling kwam dat de zilveren troffel waarmee op 17 november 1837 de eerste steen van de kerk en op 26 oktober 1841 een herdenkingssteen bij de consecratie van de kerk was gemetseld, zich in zijn familiebezit bevindt. Een voorvader van hem had tweemaal als metselaar opgetreden voor de hoogwaardigheidsbekleders. De troffel met inscriptie in het Latijn is er dus, maar waar zijn die herdenkingsstenen? We weten zelfs niet waar we ze in de huidige kerk moeten zoeken. Ook hier dus: wie weet meer?

Het begin van het Mirakelfeest valt elk jaar op de woensdag na 12 maart. Van woensdag tot en met zaterdag worden er dagelijks devotiemissen in de kapel op het Begijnhof opgedragen. Maar de grote jaarlijkse manifestatie is de Stille Omgang die wordt gehouden tijdens de nacht van zaterdag op zondag. Na in een van de Amsterdamse parochiekerken een mis te hebben bijgewoond, neemt men vervolgens tussen middernacht en vier uur in de zondagochtend deel aan de Omgang en loopt men de omgangsroute. De Omgang duurt ongeveer een uur.

3 *De moord op Magere Josje op de Wallen*

PROFIEL VAN DE MOORD

PLAATS EN TIJD: *het keldertje van het pand Oudezijds Voorburgwal 83, Amsterdam, zondagmorgen 11 augustus 1957 om ongeveer 06.00 uur.*

SLACHTOFFER: *Johanna Machelina Oudes, een 33-jarige prostituee, beroepsnaam Magere Josje.*

DADER: *onbekend. Na een onderzoek van twee jaar staat Joop S., de echtgenoot van het slachtoffer, voor zijn rechters. Na een spectaculaire rechtszaak wordt hij wegens zware mishandeling, de dood ten gevolge hebbende, veroordeeld tot tien jaar gevangenisstraf, maar in hoger beroep ten slotte vrijgesproken.*

MOTIEF: *Onopgelost.*

AFLOOP: *de zaak deed nogal wat stof opwaaien en onder druk van de openbare opinie nam de politie maatregelen tegen uitwassen in de rosse buurt, zonder de prostitutie noemenswaardig terug te dringen.*

AMSTERDAM, 11 AUGUSTUS 1957, DOOR LENNAERT NIJGH –
Hoeren zijn in meer dan één opzicht publieke vrouwen.

Films, toneelstukken, musicals en liedjes: als het over een hoer gaat, schijnt de aandacht van het publiek meteen getrokken en van gewenning op dit gebied is niets te merken.

Door de nette burgerij in het openbaar verafschuwd, maar met rode oortjes gevolgd, blijven de meisjes van plezier het levende bewijs dat de moraal nog altijd dubbel is. Het brave Nederland van de jaren vijftig leek de Amsterdamse walletjes te ontdekken op een lugubere manier: door een ware epidemie van moorden. Twaalf slachtoffers in tien jaar tijd.

Het huis waar Magere Josje werd vermoord, is inmiddels tot monument gerestaureerd, maar het keldertje is er nog. Net als de paaltjes bij de Oude Kerk, aan de overkant van de gracht, die ook een rol spelen in dit verhaal. Maar in de schreeuwerige kermis vol toeristen die zich lacherig en hoofdschuddend komen vergapen aan de zonde, valt het rosse Amsterdam van Magere Josje nog maar met moeite te herkennen. Het verschil tussen de opdringerigheid waarmee de portiers van de REAL FUCKY-FUCKY seksshows hun klanten proberen te trekken en de besmuiktheid waarmee de meisjes vroeger wenkten achter hun raam, is in meer dan dertig jaar onvoorstelbaar groot geworden.

Dat is voorbij: het Amsterdam in de vroege ochtend tussen dag en nacht. Toen er nog geen zomertijd was, kleurde de hemel om half vier 's morgens al roze boven de St. Nicolaaskerk en in de stilte dreef de geur van specerijen uit een pakhuis in de buurt over de gracht. Romantiek die ongetwijfeld meer in mijn fantasie bestond dan in werkelijkheid. Maar al die rode lichtjes, tulpen met lampjes er in en met prullaria volgestouwde kamertjes straalden een warmte uit die zó vals was dat het bijna gezellig werd. In zo'n

hoerenkamertje hing een geur die ik nooit meer vergeet: een petroleumkachel uit de jaren vijftig, het allergoedkoopste luchtje dat een meisje van vijftien destijds bij de HEMA kon krijgen en een vleugje zweet door elkaar heen. Het rook er eigenlijk onschuldig.

Het gordijn van het keldertje is dicht. Er hangt een bordje achter de ruit: GEMEUBILEERDE KAMER TE HUUR. Er komen steeds meer van die bordjes.

11 augustus 1957 belooft een stralende dag te worden. In de vroege ochtend hangt weer die typische geur van kruidnagel over de gracht en wordt de hemel roze boven de St. Nicolaaskerk. Het is nog geen acht uur en toch is het al warm aan het worden. De stad blijft, anders dan door de week, nog stil. Er zijn bijna geen mensen op straat.

Op een paaltje bij de Oude Kerk zit een boemelaar, die het allemaal niet meer heeft gered de vorige avond, te knikkebollen. De vogels fluiten in de bomen langs de gracht. Aan de overkant, op nummer 83, komt een man naar buiten om zijn hondje uit te laten. Hij roept nijdig als het beest niet wil meekomen. Het jankt en krabbelt aan de deur van het keldertje. De man voelt aan de deur, die is open. Hij gaat naar binnen. En vindt, in een overhoop gehaald kamertje van drie bij vier meter, zijn vrouw. Ze is gewurgd. Het is acht uur. De Zaak Magere Josje is begonnen.

Om tien over acht ziet de wachtcommandant van het bureau Warmoesstraat Joop S. voor de balie staan. Hij maakt een wat zenuwachtige indruk. 'Er ligt een vrouw bewusteloos,' zegt hij aarzelend. 'Ze heb van die blauwe plekken an d'r hals...' Dat het zijn eigen vrouw is, zegt hij er niet bij.

De man op het paaltje bij de Oude Kerk is wakker gewor-

den en kijkt met een katterig hoofd op. Aan de overkant is iets aan de hand. Politiewagens. Mensen drommen in en uit het peeshokje van Josje. De man, een beetje het type mooie jongen maar met kringen onder zijn ogen, mengt zich tussen de nieuwsgierige buurtbewoners.

Josje is vermoord. Huiver, sensatiezucht, gefluister, het lopend vuurtje is aangestoken. De doorzakker schudt zijn hoofd, kijkt ongelovig naar de bedrijvigheid bij de kleine kelderdeur en loopt dan weg, richting station. Die smerissen doen hun best maar, denkt hij. Ze zoeken het allemaal maar uit.

Ze hebben het allemaal uitgezocht. De haren. De bloedspatten op Josjes blouse. Er is geld weg, Josjes verdienste van die nacht, hoewel dat niet veel geweest kan zijn. Er zijn een paar foto's verdwenen – het soort dat in 1957 voor pornografisch doorgaat. Net als de politie denkt de pers meteen aan Chinese Annie, die in het huis dat rug aan rug staat met nr. 83 is vermoord, op of omstreeks oudejaarsdag 1956.

Die bijnamen – Haarlemse Hennie, Magere Josje, Chinese Annie – zijn kenmerkend voor het wereldje van de Wallen in de jaren vijftig. Ze hebben iets te maken met de reden waarom de moord op een prostituee zo moeilijk op te lossen is: de anonimiteit. Niet dat een vrouw seksuele omgang heeft met iemand tegen betaling is kenmerkend voor een hoer, maar de anonimiteit van zowel de klant als de vrouw. Juist dat maakt haar een makkelijk slachtoffer.

Toch wordt bij Magere Josje meteen al gedacht aan iemand uit het milieu zelf, niet aan een klant... Waarom heeft de dader haar een emmer water over het hoofd gegoten? Waarom ligt het gebit van het slachtoffer op een stoel? Hoe bestaat het dat, gezien de ravage in het kamertje, noch Joop,

die 's nachts altijd op is, noch de hoerenwaardin Manke Miep iets gehoord hebben? Manke Miep wordt aan de tand gevoeld, Joop S. wordt aan de tand gevoeld, van minuut tot minuut spit het rechercheteam de zaak uit. Eén naam valt op: die van een rechercheur die specialist lijkt te zijn in het aan de praat krijgen van de niet altijd even meewerkende penoseleden: A.C. 'Appie' Baantjer, de latere schrijver van politieromans. Dit is zijn grote zaak.

Magere Josje wordt op 16 augustus begraven. Het weer is omgeslagen, het is koud en nattig. De hele buurt is aanwezig. Josje was niet onvriendelijk, eigenlijk een goede ziel. In haar vak stelde ze niet zoveel voor, ze was al wat ouder en niet moeders allermooiste. In de aula van de begraafplaats begint plotseling een man te snikken en een emotioneel verhaal te houden. Hij wordt door een paar anderen gekalmeerd. Het is de vader van Chinese Annie.

De zaak Magere Josje staat vijftien maanden stil. Manke Miep heeft zich inmiddels uit de zaken teruggetrokken en is in Giethoorn aan een onbezorgde oude dag begonnen. In een vroegere pastorie, *of all places*.

Joop S. zit in de gevangenis wegens een diefstalletje. Niet voor het eerst, zijn carrière begon al in 1937. Uit datgene wat de buurtgenoten over hem loslaten en dat is aanvankelijk niet veel, komt een man tevoorschijn die het best weleens gedaan zou kunnen hebben. Joop is keihard, zeggen ze. Hij zal nooit bekennen, áls hij het gedaan heeft. Het gerucht gaat dat hij in een dronken bui heeft staan schreeuwen dat hij de dader was. En dan zijn rare reactie over een bewusteloze vrouw.

Baantjer heeft van meet af aan het zekere gevoel: Joop is de dader. Het bloed op Josjes blouse kán van hem zijn, maar

het is geen zeldzame bloedgroep. Het is niet van Josje zelf. Wat de lezers van de meeste kranten in het zedige Nederland anno 1958 wordt onthouden, is het sperma in Josjes vagina. En in het condoom dat uit de omgegooide pedaal-emmer afkomstig is. Of heeft iemand het daar neergelegd? Het sperma is volgens de getuige-deskundigen niet van Joop S. Maar heeft Josje dan contact gehad met iemand zonder condoom? Niets voor een meisje van de Walletjes. Maar Josje had wat toen 'voosbinkies' heette, vriendjes met wie ze het weleens voor niks deed. Met eindeloos veel tact en geduld spoort Baantjer er twee van op. Een man blijkt Josjes portemonnee te hebben. Hij wordt gearresteerd. Het is loos alarm, ze heeft hem dat ding zelf cadeau gedaan. Een ander heeft zelfs een brommer van haar gekregen, waarmee ze samen tochtjes maakten. Josje wou haar vriend zo graag iets moois geven. Josje was eigenlijk te goedhartig om in het leven te zitten.

De bromfiets blijkt van Joop S. te zijn geweest. Gestolen, had Josje hem wijs gemaakt. Joop, ook de beroerdste niet, had prompt 264 gulden verzekeringsgeld opgestreken. Maar met al die roerende verhalen komt de politie niet verder.

Dan, in november 1958, krijgt de officier van Justitie een anonieme brief. De schrijver meldt zich na een oproep in de kranten, of uit eigen beweging volgens zijn latere verklaring. Het is Arthur van R., een kelner uit Hilversum. Een meeloper in het milieu. Hij is de man met de kater, de boemelaar, die op het paaltje bij de Oude Kerk zat op die bewuste zondagmorgen. En vanaf die plek heeft hij gezien hoe Joop zijn vrouw om zeven uur 's morgens op straat aftuigde en het keldertje in sleurde. Waarom komt hij daar nu pas mee aan?

Als Joop S. uit de gevangenis komt, wordt hij opgewacht door Van Dijk en Baantjer. Ze arresteren hem wegens moord op zijn vrouw. Joop is geschokt.

‘Wees nou toch logisch mensen, die vrouw was alles wat ik had, dat ga je toch niet verdoen?’ roept hij uit. Het baat hem niet. Maar bekennen doet hij ook niet. Een jaar later, na een minutieus vooronderzoek, staat hij in november 1959 voor zijn rechters. En dan begint, in een te klein zaaltje, want het Paleis van Justitie wordt net verbouwd, een van de meest dramatische processen van de jaren vijftig. Het is na deze zaak dat het toneelgezelschap van Bep-pie Nooy triomfen oogst met Rooie Siën – een felrealistisch zedendrama. Het is door dit proces, dat in de pers bijna letterlijk in geuren en kleuren wordt uitgemeten, dat het Nederland van de familie doorsnee donker Amsterdam leert kennen. Een lange stoet van getuigen, de een nog schilderachtiger dan de ander, wordt ten tonele gevoerd. Haring Arie, de Kaplaars, Dikke Ab, Haarlemse Hennie, het zijn allemaal karakters uit een wereld die tot dan toe verborgen had gelegen onder een dikke laag fatsoen. Steeds meer komt het scandaleuze aspect van de zaak op de voorgrond en verdwijnt de misdaad zelf naar de achtergrond.

‘Deze zaak is net een detectiveroman!’ zegt de officier, mr. Hartsuiker enthousiast, waarschijnlijk zeker van zijn zaak. Dat valt tegen, Joop ontkent glashard alle feiten. En het Openbaar Ministerie staat niet zo heel sterk, dat is aan de grote hoeveelheid opgeroepen getuigen – vijfendertig – te zien. Kort intermezzo: een wat gestoorde jongeman die in de gevangenis de misdaad ineens bekend heeft. Hij weet wel iets van de zaak omdat hij familie is van een van Josjes

collega's, maar blijkt zo gek te zijn als een deur. Het maakt de zaak tegen Joop S. niet sterker.

De pers duikt overal bovenop. Manke Miep moet voor haar zondige levenswandel boeten doordat de kranten haar rustoord in Giethoorn breed uitmeten. En erg ruimdenkend zijn ze daar niet. Getuige Arthur van R. staat ook met foto en al in de krant. De president valt scherp uit naar de pers: deze onthullingen zijn onnodig en schaden het politiewerk. Het tekent de sfeer van dit proces: het gaat niet om normale mensen, maar om karikaturen uit een goedkope film. Die penosejongens hebben toch geen recht op bescherming van hun privéleven. De zes procesdagen lijken steeds meer op de nachtvoorstellingen in Parijs, de seksbioscoop op de Nieuwendijk en steeds minder op zittingen van het Amsterdamse gerechtshof. Je kunt de rode oortjes van braaf Nederland zien gloeien in het donker.

Mr. Keune wijst er in een vier uur durend pleidooi al op dat de zaak in een sfeer van suggestie en vooringenomenheid terecht is gekomen. Joop S. staat daar als dader en niet als verdachte. De getuige-deskundigen hebben verklaard dat het haar mogelijk van een hond is en dat het bloed en het sperma niet van Joop S. zijn. De getuigen hebben geen van allen een beter verhaal dan een wat ruwe karakterschets van de verdachte. Niets concreets. Alles berust op de pas na een jaar afgelegde verklaring van een dronkenman, een randfiguur.

Het vonnis geeft mr. Keune gelijk. Net als in een volksdrama lijkt de schuld van Joop S. bij voorbaat vast te staan. De rechtbank veroordeelt hem tot tien jaar wegens zware mishandeling, de dood ten gevolge hebbende.

In 1960 dient de zaak in hoger beroep en ditmaal blijven,

tot woede van de verdediging en teleurstelling van pers en publiek, de deuren gesloten. Geen drama en geen letter in de krant. Misschien zouden de schuwe vogels dan wat openlijker praten, was de overweging. In die verwachting is men bedrogen uitgekomen. Getuigenverklaringen zijn aan bederf onderhevig en zijn na bijna drie jaar nog minder waard dan ze al waren. Joop S. wordt vrijgesproken. Zijn laatste woord: 'Heren, u wordt vriendelijk bedankt'. Het publiek snapt het niet: die booswicht heeft het toch zeker wél gedaan? Maar de Nederlandse wet hanteert een van de grondregels van het Romeinse recht: beter een schuldige laten lopen dan een onschuldige veroordelen. Magere Josje heeft heel wat pennen in beweging gebracht. Baantjer ziet twee jaar werk in rook opgaan en misschien is hij daarom wel gaan schrijven. Officier van justitie Hart-suiker komt later met een dissertatie over het souteneurschap. Zelfs getuige Haring Arie heeft ooit nog eens via een journalist een heus boek geschreven. Wakker geschud door al dit rosse geweld, hebben de autoriteiten de Amsterdamse politie aangezet tot een door het lagere kader ongetwijfeld als onjuist en nutteloos beschouwde actie. Er moest 'opgetreden' worden en 'de bezem erdoor gehaald!' Mannentaal! Het enige gevolg van dit slappe geleuter is geweest dat de prostitutie zich uitbreidde tot andere delen van de stad. Amsterdam had er in elk geval een niet onbelangrijke toeristische attractie bij gekregen: de Wallejtes.

EPILOOG

Begin 1990 wordt in de Spuistraat, in een wat geïsoleerd liggend hok dat een trieste parodie lijkt te zijn op een tienkamer uit de jaren zestig, een zeventienjarig Frans

meisje doodgestoken. Van de dader ontbreekt elk spoor. Meer dan één artikeltje van acht regels krijgt ze niet in de kranten. Er is een prostituee vermoord. Ja, dat is het risico van het vak.

In 1990 geen rode oortjes meer en geen felrealistisch drama. We zijn eraan gewend.

Voor 14 euro leidt een gids van het bedrijf Double Dutch Events u rond op de Walletjes en laat hij u zien waar Magere Josje is vermoord. Hij vertelt u 'over de geschiedenis van het hoerendom, de feiten over de vrouwen nu en allerlei verhalen van en over prostituees'. Een echte aanrader!